

ПІДСУМКИ ІНТРОДУКЦІЇ ПАРКОВИХ ТРОЯНД У НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТСАДУ ім. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Наведено результати інтродукції та принципи створення експозиції паркових троянд у НБС ім. М.М. Гришка НАН України.

Троянди — одна з основних культур декоративного садівництва. Сучасний сортимент троянд становить близько 15 000 сортів [3], приблизно 9% — це сорти паркових троянд [1]. До цієї групи належать декоративні шипшини та їхні гібриди, сорти старовинних груп (центифольні, бурбонські, нуазетові, центифольно-мохові, дамаські троянди) та нова група англійських троянд. Нині спостерігається зростання інтересу до паркових троянд, а також до розеткоподібної квітки, яка переважно характерна для сортів паркової групи.

Паркові троянди відрізняються великими розмірами рослин (висота кущів може бути до 3 м), гарним густим листям, раннім і рясним цвітінням, оригінальними декоративними плодами, зимостійкістю. З появою чайно-гібридних троянд та троянд флорибунда паркові троянди втратили популярність, але останнім часом знову повернулася мода на паркові ремонтантні троянди.

Інтродукцію паркових троянд у НБС ім. М.М. Гришка було розпочато у післявоєнні роки. Нині колекція троянд цієї групи нараховує 8 видів та 23 сорти і є найбільшою в Україні.

Шипшина голчаста (Rosa acicularis L.) — це шипшина з найпівнічнішим ареалом. Росте у північних лісах Європи, Азії та Північної Америки. Її ареал доходить до Північного полярного кола. Кущі 1,2—1,8 м

завишки. Пагони дугоподібні, густо вкриті щетинками. Листки складаються з 5—9 листочків з прилистками. Квітки рожеві або червонуваті з численними тичинками, поодинокі або зібрані по 2—3. Плоди кулясті, м'ясисті, червоні або померанцево-червоні, з 10—30 насінинами. Дуже зимостійкий вид.

Центифольна троянда (Rosa centifolia L.) в Європі відома з 1600 р. Кущ 1,5—2,0 м завишки. Листки великі, звисаючі, листочки до 5 см завдовжки. Квітки великі, густо махрові (до 120 пелюсток), запашні. Зовнішні пелюстки огортають щільно "упаковані" короткі внутрішні. Таким чином, середина квітки захищена від сильного освітлення і зберігає інтенсивність забарвлення. Квітки розташовані на кінцях пагонів, тому під час цвітіння пагони починають згинатися донизу, до самого ґрунту. Однак навіть у такому стані рослина дуже декоративна. Цвітіння рясне протягом місяця.

Шипшина еглантерія (Rosa eglanteria L.) Кущі до 1,5—2,0 м завишки. Пагони коричнюватозелені. Колючки великі, вигнуті. Листки м'які, довжиною 7—10 см, складаються з 5—7 листочків. Листки духмяні, аромат нагадує запах стиглих яблук. Квітки рожеві, невеликі (до 4 см у діаметрі), поодинокі або зібрані в суцвіття по 3—4. Вони майже не мають запаху. Плоди кулеподібні або яйцеподібно-кулясті, оранжево-червоні, гладенькі, довжиною 0,8—1,5 см, містять 0,4—0,8 % вітаміну С. Кущі дуже густі, тому можуть створити непролазні живоплоти, якщо їх посадити на відстані

1,2—1,5 м один від одного. Шипшина еглантерія — декоративна рослина, яка може бути використана у групових посадках і живоплотах.

Шипшина сиза (*Rosa glauca Pourret*) поширилася з гірських районів центральної Франції в Піреней і південну Австрію. Вона дещо схожа на шипшину собачу (*Rosa canina* L.), але відрізняється від неї червонуватим листям, меншими кулястими плодами і простими чашолистками. Куці великі, до 1,8 м заввишки. Довгі тонкі дугоподібні пагони темно-червоні або пурпурові, із сизоголубоватим нальотом. Колючки неоднорідні — великі і маленькі, зазвичай розміщені в нижній частині пагонів; на квітконосних пагонах — дрібні або їх зовсім немає. Взагалі колючки менші, ніж у *Rosa canina*. Листки довжиною 7—12 см, листочків 5—9, вони сіро-зелені з пурпуровим відтінком. Непоказні квітки рожевого кольору, які зібрані у суцвіття по 2—18, змінюють декоративні китиці рожевих плодів. Шипшина сиза потребує вологіших умов клімату та часткового затінення, добре росте біля північних стін. Куці шипшини сизої досить декоративні як у природних умовах, так і в саду.

Шипшина багатоквіткова (*Rosa multiflora Thunb.*) була привезена в Європу із Східної Азії наприкінці XVIII — на початку XIX ст. У природних умовах вона поширена в Японії, Китаї та Кореї. Ця шипшина належить до групи найморозостійкіших шипшин-ліан. Має довгі безколючкові пагони, які у сприятливих умовах можуть досягати 4,5 м завдовжки. Квітки маленькі, діаметром 2,0—2,5 см, білі, запашні, зібрані у великі суцвіття пірамідальної форми. Цвіте дуже ясно, так що не можна розгледіти листя. Листки гладенькі, світло-зелені, складаються із 7—11 листочків. Восени вони жовтіють і обсіпаються. Плоди маленькі, гладенькі, червоні, кулеподібної або яйцеподібної форми. Цей вид широко використовують для озеленення — висаджують у садах, уздовж автодоріг, як живопліт.

Шипшина щетинистонога (*Rosa setipoda Hemsl. et Wils.*) потрапила в Європу наприкінці XIX ст. з Центрального Китаю. Куці висотою до 2,5 м. Пагони товсті, жовтувато-зелені. Колючки міцні, жовтого кольору, біля основи розширені. Листки складаються з 9—13 маленьких духмяних листочків. Аромат посилюється, якщо листки розім'яти. Квітки вишуканої форми, рожеві, немахрові, досить великі (3,5—4,0 см у діаметрі), з жовтими тичинками, зібрані у великі суцвіття. Цвіте у червні — пізніше від інших шипшин. Плоди червоні, видовжені. Цю рослину можна вирощувати як невеличку ліану. Добре росте на бідних ґрунтах та у затінку під кронами дерев.

Шипшина зморшкувата (*Rosa rugosa Thunb.*) одержала свою назву через листки, густо вкриті зморшками. Її ареал охоплює узбережжя Тихого океану, Японського та Охотського морів, Камчатку. Кущ невисокий (до 1,5 м заввишки). Пагони густо вкриті колючками. Листки зморшкуваті, середнього розміру. Квітки поодинокі або зібрані по 3—6 у суцвіття, великі (6—12 см у діаметрі), духмяні. Цвіте з кінця травня до перших морозів. Плоди великі, кулясті.

Шипшина найколючіша (*Rosa spinosissima* L.). Цей вид ще називають шотландською шипшиною (Scotch Rose). Він має найбільший ареал з усіх видів роду *Rosa*. Відомий з кінця XVI ст. Куці 0,75—1,00 м висотою, прямі, з численними колючками. Молоді стебла коричневі, старі — сіріють. Бокові пагони відходять під прямим кутом. Колючки густі, відігнуті догори або прямі, тонкі. Листки 4—6 см довжиною, листочків 7—9, кулясто-яйцеподібних, зверху темно-зелених, знизу голих. Квітки жовтувато-білі, поодинокі, 2—5 см у діаметрі. Цвіте наприкінці травня. Тривалість цвітіння становить 20 днів. Плоди 6—14 мм довжиною, кулясті, спочатку червоні, потім чорнуваті, досягають у липні—вересні.

Сорти паркових троянд

'Абельзієдс' — 'Abelzieds' (Д. Піекста, 1957, *Rosa rugosa* 'Alba' × 'Poulsens Pink').

Сорт має ніжно-рожеві квітки з білою серединою, середні за розміром (6—7 см у діаметрі), напівмахрові (9—10 пелюсток); пелюстки трохи зморшкуваті, слабо духмяні. Квітки зібрані по 16—20 у щиткоподібні суцвіття. Цвіте рясно. Листочки еліптичні, світло-зелені, трохи блискучі, зморшкуваті. Кущі компактні, висотою 1,5 м. Сорт ремонтантний. Плодоносить дуже слабо. Зимостійкий. Стійкий до хвороб. Іноді вражається іржею.

'Агнес' — 'Agnes' (Saunders, 1900, *Rosa rugosa* × *Rosa foetida persiana*). Сорт має кремово-жовті квітки, середні за розміром (7—8 см у діаметрі), махрові (30—35 пелюсток); пелюстки духмяні. Цвіте дуже рясно протягом 20 днів. Листочки еліптичні, дрібні, світлі, блискучі, зморшкуваті. Кущі прямі, висотою 2,0—2,5 м. Сорт не ремонтантний. Не плодоносить. Зимостійкий. Стійкий до хвороб. Нагороджений Золотою медаллю Американського товариства троянд у 1926 р.

'Ганза' — 'Hansa' (Schaum-Van Tol, 1905, *Rosa rugosa* × ?). Сорт має червонувато-фіалкові, великі (8—9 см у діаметрі), напівмахрові (18—20 пелюсток) духмяні квітки, зібрані по 5—7 у суцвіття. Цвіте рясно. Листочки зморшкуваті. Кущі висотою до 1,5 м. Сорт ремонтантний. Плодоносить слабо. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Гуна' — 'Guna' (Д. Рікста, 1972, *Rosa rugosa* 'Plena' × 'Parkdirektor' Riggers). Сорт має рожеві, великі (8—10 см у діаметрі), напівмахрові (17—20 пелюсток) квітки. Цвіте рясно. Листочки зморшкуваті. Кущі висотою 1,2—1,8 м. Слабо ремонтує. Зимостійкий.

'Ерфурт' — 'Erfurt' (Kordes, 1931, 'Eva' × 'Reveil Dijonnais'). Сорт мускусної шипшини має видовжені пуп'янки, які розкриваються у рожеві, напівмахрові, дуже духмяні квітки з жовтуватою основою. Зазвичай забарвлення вигоряє до білого. Квітки зібрані у суцвіття. Кущі розлогі, висотою до 1,5 м.

'Карл Фостер' — 'Karl Forster' (Kordes, 1931, 'Frau Karl Druschki' × *Rosa spinosis-*

sima altaica). Сорт має пуп'янки із загостреною верхівкою, які розкриваються у білі, великі (10—11 см у діаметрі), махрові (23 пелюстки), слабодухмяні квітки. Цвіте рясно. Листки світло-зелені, великі, з 3—7 листочками, трохи зморшкуваті. Кущі висотою до 2,5 м, з довгими пагонами. Колючки рідкі, шилоподібні. Сорт слаборемонтантний. Зимостійкий. Стійкий до хвороб. Ідеальний сорт для лісопарків.

'Конрад Фердинанд Мейер' — 'Conrad Ferdinand Meyer' (F. Muller, 1899, *Rosa rugosa* × 'Gloire de Dijon'). Сорт має сріблясто-рожеві, великі (8—10 см у діаметрі), духмяні махрові (25—30 пелюсток) квітки, зібрані по 5—7 у суцвіття. Цвіте рано та рясно. Листочки загострено-еліптичні, великі, шкірясті. Сорт ремонтантний. Плодоносить. Відносно зимостійкий. Уражується іржею та чорною плямистістю. З віком кущ у нижній частині оголюється. Тому його слід сильно обрізувати. Цей сорт необхідно висаджувати у другому ряду або перед ним саджати невисокі багаторічники чи однорічники.

'Луїза Од'єр' — 'Louise Odier' (Margottin, 1851, Спорт 'Emile Courtier'). Старий сорт групи бурбонських троянд, виведений у Франції. Має рожеві з бузковим відтінком махрові дуже духмяні квітки. Листки зелені, блискучі. Кущі сильнорослі — до 1,7 м заввишки. Сорт ремонтантний.

'Мадам Плант'є' — 'Madam Plantier' (Plantier, 1835, *Rosa alba* × *Rosa moschata*). Сорт має кулясті блідо-кремові пуп'янки, які розкриваються у білі середнього розміру (6—7 см у діаметрі), махрові (80—100 пелюсток) духмяні квітки, зібрані у невеликі суцвіття (до 5 шт.). Цвіте дуже рясно один раз за сезон. Кущі великі — висотою до 2,0—2,5 м, іноді виростає невеличке деревце. Колючок небагато. Пагони сильні, з характерним блакитним або світло-зеленим листям, яке схиляється донизу. Сорт зимостійкий, не уражується хворобами.

'Нова Зембля' — 'Nova Zembla' (Mees, 1907, Спорт 'Conrad Ferdinand Meyer'). Сорт

має блідо-рожеві до білих, великі (9 см у діаметрі), махрові (35 пелюсток) духмяні квітки, зібрані по 3—5 у суцвіття. Листочки загострено-еліптичні, темні, шкірясті. Сорт слаборемонтантний. Уражується іржею та чорною плямистістю.

'Парсла' — 'Parsla' (Д. Рієкта, 1972, *Rosa rugosa* 'Plena' × 'Abelzieds'). Сорт має рожеві, великі (8,5—9,5 см у діаметрі), напівмахрові (5—11 пелюсток) квітки. Листочки еліптичні, світло-зелені, трохи блискучі, зморшкуваті. Кущі висотою 1,5—2,0 м. Сорт ремонтантний. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Персіан Йеллоу' — 'Persian Yellow'. (*R. foetida persiana* (Lemaire) Rehder). Сорт шипшини вонючої вперше завезений до Європи з Персії в 1837 р. Г. Уїллоком. Квітки золотисто-жовті, яскраві, середнього розміру (7—8 см у діаметрі), махрові (40—60 пелюсток), із специфічним неприємним запахом, зібрані у суцвіття (від 3 до 9 шт.). Цвітіння дуже рясне, триває близько 20 днів. Листки дрібні, темно-зелені. Кущі до 1,5 м заввишки, густі, з прямими пагонами. Сорт неремонтантний. Посухостійкий і зимостійкий.

'Пінк Гротендорст' — 'Pink Grootendorst' (F.J. Grootendorst, 1923, Спорт 'F.J. Grootendorst'). Сорт має рожеві, схожі на гвоздику, маленькі (4,0—4,5 см у діаметрі), махрові (35—45 пелюсток) квітки, зібрані по 27—50 у суцвіття. Цвіте рясно (до 800—1000 квіток на кущі). Забарвлення квіток не вигоряє. Листочки обернено-яйцеподібні, зморшкуваті. Кущі висотою до 2 м. Стебла прямостоячі. Сорт ремонтантний. Не плодоносить. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Пінк Робуста' — 'Pink Robusta' (Kordes, 1979, невідомий сіянець × *Rosa rugosa*). Сорт має рожеві великі немахрові, духмяні квітки, зібрані у великі суцвіття на сильних колючих пагонах. Цвіте рясно. Листочки темні, блискучі. Кущі високі — до 1,5—2,0 м. Сорт ремонтантний. Зимостійкий. Стійкий до хвороб. Можливе використання для створення живоплотів.

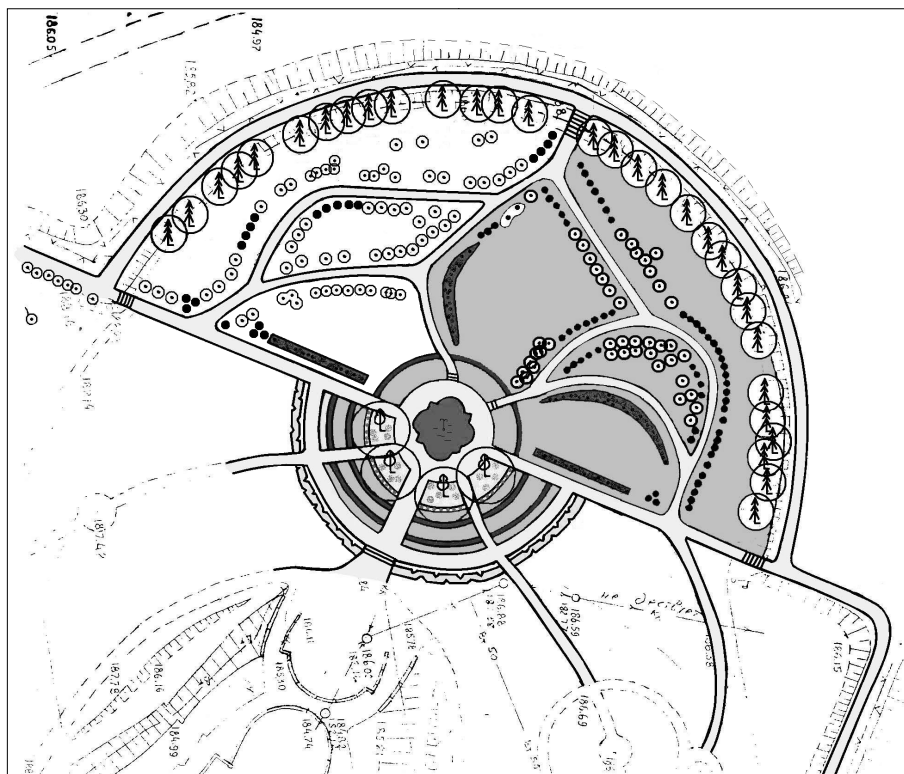
'Рітаусма' — 'Ritausma' (Д. Рієкта, 1963, *Rosa rugosa* var. plena Regel × 'Abelzieds'). Сорт має ніжно-рожеві, з більш темною серединою, середнього розміру (7—8 см у діаметрі), махрові (25—30 пелюсток), майже без аромату квітки, зібрані по 15—20 у суцвіття. Цвіте рясно. Листочки зелені, обернено-яйцеподібні, зморшкуваті. Кущі сильнорослі — висотою 1,8 м. Сорт ремонтантний. Не плодоносить. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Робуста' — 'Robusta' (Kordes, 1979, невідомий сіянець × *Rosa rugosa*). Сорт має яскраво-червоні великі немахрові духмяні квітки, зібрані у великі суцвіття на сильних колючих пагонах. Цвіте рясно. Листочки темні, блискучі. Кущі високі — до 1,5—2,0 м. Сорт ремонтантний. Зимостійкий. Стійкий до хвороб. Можливе використання для створення живоплотів.

'Роз а парфем де л'Ей' — 'Rose a parfum de l'Hay' (Gravereaux, 1901, *Rosa damascena* Mill. × 'Gen. Jacqueminot' × *Rosa rugosa* germanica). Сорт має малинові квітки середнього розміру (7—8 см у діаметрі), махрові (25—30 пелюсток), запашні, зібрані по 3—5 у суцвіття. Цвіте рано і рясно. Листочки загострено-еліптичні, шкірясті, зморшкуваті. Кущі сильнорослі — висотою до 3 м. Сорт ремонтантний. Не плодоносить. Зимостійкий. Стійкий до хвороб. Іноді уражується іржею.

'Ф.І. Гротендорст' — 'F.J. Grootendorst' (de Goey, 1918, *Rosa rugosa* 'Rubra' × ? Pol.) Сорт має малиново-червоні, схожі на гвоздику, маленькі (3,0—3,5 см у діаметрі), махрові (45—50 пелюсток) квітки, зібрані по 27—52 у суцвіття. Пелюстки мають складки і перегин уздовж середньої лінії. Цвіте рясно (до 50 суцвітть на кущі). Забарвлення квіток не вигоряє. Листочки обернено-яйцеподібні, зморшкуваті. Кущі висотою до 2 м. Стебла прямостоячі. Сорт ремонтантний. Не плодоносить. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Фестивальна' — 'Festivalnaja' (Р.И. Невструєва, Т.В. Фролов, А.Ф. Новомлинчен-

ЕКСПЛІКАЦІЯ:

<p>ІСНУЮЧІ ПОСАДКИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> Шпилькові дерева (ялина звичайна та дугласія Мензиса) Листяні дерева (клен гостролистий та клен явір) Живопліт (кизильник блискучий) Кущі паркових троянд <p>ІСНУЮЧІ ДОРІЖКИ ТА СПОРУДИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> Доріжки Декоративна водойма 	<p>ПОСАДКИ, ЩО ПРОЕКТУЮТЬСЯ:</p> <ul style="list-style-type: none"> Паркові троянди Півонія молочноквіткова (сорти) Квітники з багаторічників (брунера сибірська та анемона канадська) Квітники з багаторічників (півники, хости, очиток видний) Квітники з літників з поступовою заміною на паркові троянди та багаторічники Створені газони 	<p>БАЛАНС ТЕРИТОРІЇ:</p> <p>Площа створених газонів — 700 кв.м</p> <p>Площа під багаторічниками та літниками — 300 кв.м</p> <p>Автори проекту: куратор ділянки к.б.н. О.Л. Рубцова м.н.с. А.В. Клименко м.н.с. В.І. Чижанькова</p> <p>План-проект підготувала: м.н.с. А.В. Клименко</p>
--	--	--

План реконструкції 6-го сектора Саду троянд

ко, 1959, *Rosa damascena trigintipetala* (Dieck) R. Keller). Це сорт групи ефіроолійних троянд, які мають особливу форму

квітки у вигляді широкої чаші. Квітки рожево-червоні, великі (9 см у діаметрі), махрові (75 пелюсток). Вони характеризуються

високим вмістом ефірної олії в пелюстках. Листки зелені, великі. Кущі компактні, висотою до 2 м. Сорт неремонтантний. Цей сорт створено співробітниками Нікітського ботанічного саду, він входить до складу промислового сортименту ефіроолійних троянд на Південному березі Криму.

'Фрау Дагмар Гаструп' — 'Frau Dagmar Hastrup' (D.T. Poulsen, 1914, *Rosa rugosa* × ?). Сорт має карміново-рожеві, великі (8 см у діаметрі), немахрові, злегка духмяні квітки, зібрані у суцвіття. Листочки еліптичні, темні, зморшкуваті. Кущі невисокі — до 1,2 м заввишки. Сорт ремонтантний. Плодоносить. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Фрюлінгсгольд' — 'Frühlingsgold' (Kordes, 1949, 'Joanna Hill' × *Rosa spinosissima hispida*). Сорт має жовті, середні (7—8 см у діаметрі), немахрові духмяні квітки. Листки світло-зелені, великі, шкірясті. Кущі густі, розлогі, високі.

'Фрюлінгсдуфт' — 'Frühlingsduft' (Kordes, 1949). ('Joanna Hill' × *Rosa spinosissima altaica*). Сорт має овальні золотисто-жовті пуп'янки, які розкриваються у жовто-рожеві, великі (8 см у діаметрі), махрові (21—27 пелюсток) духмяні квітки. Цвіте дуже рясно. Листки великі. Кущі висотою до 3 м, густі, з тонкими дугоподібними пагонами, які густо вкриті колючками. Сорт слаборемонтантний. Зимостійкий. Стійкий до хвороб.

'Хортиця' — 'Khortitsa' (О.Л. Рубцова, В.І. Чижанькова, 2001, 'Arthur Bell' × 'Frühlingsduft'). Сорт має кремово-жовті, великі (9—10 см у діаметрі), махрові (38—42 пелюстки), розеткоподібні квітки. Цвітіння тривале. Листки середнього розміру, блискучі. Кущі сильнорослі до 2,5 м заввишки, високі, прямостоячі, із сильними дугоподібними пагонами [2].

Паркові троянди висаджені на одному із секторів Саду троянд НБС ім. М.М. Гришка НАН України (рисунок). Більшість з них є ремонтантними трояндами, які цвітуть двічі за літо. Паркові троянди мають привабливий вигляд як у групі, так і поодинокі.

Можуть створювати непролазні живоплоти. Добре поєднуються у композиціях з різними рослинами. Створена в Саду троянд ділянка є оригінальною садовою композицією, в якій гармонійно поєднані троянди паркової групи з іншими красиво-квітучими кущами (садовими жасминами, калиною звичайною 'Снігова куля', вейгелою квітучою, дейцією граціозною, тамариксом видовженим) та багаторічними і однорічними квітничково-декоративними рослинами (сортними півниками та півоніями, орликами, геранями, наперстянками, очитком видним, хостами, анемонами, брунерою сибірською, фізостегією віргінською, колосняком піщаним, волошкою, дельфінієм культурним). Багаторічники з гарними квітками, які цвітуть одночасно з парковими трояндами, мають також декоративне листя. Декоративні кущі та квітничково-декоративні рослини, посаджені вздовж доріжок разом з парковими трояндами. Тлом для композиції з паркових троянд є великі екземпляри явора, живопліт з кизильнику блискучого, рядові посадки ялини звичайної та дугласії Мензиса, що оточують ділянку паркових троянд по периметру. Проходячи доріжками сектора паркових троянд, відвідувачі, крім яскравих вражень, знайомляться з рідкісними трояндами та їхніми сортами.

Ділянка паркових троянд є прикладом садово-паркової композиції з троянд, а також експозицією результатів тривалої інтродукційної роботи.

1. Рубцова О.Л. Основні тенденції світової колекції троянд // Інтродукція рослин. — 2003. — № 3. — С. 19—22.

2. Свідоцтво № 0736 про авторство на сорт троянди "Хортиця". Автори: Рубцова О.Л., Чижанькова В.І.

3. Modern Roses-12. The comprehensive list of Roses in cultivation or of historical or botanical importance. — Shreveport: The American Rose Society, 2007. — 576 p.

Рекомендувала до друку
С.В. Клименко

Е.Л. Рубцова, А.В. Клименко, В.І. Чижанькова

Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины,
Украина, г. Киев

ИТОГИ ИНТРОДУКЦИИ ПАРКОВЫХ РОЗ
В НАЦИОНАЛЬНОМ БОТАНИЧЕСКОМ САДУ
ИМ. Н.Н. ГРИШКО НАН УКРАИНЫ

Приведены результаты интродукции и принци-
пы создания экспозиции парковых роз в НБС
им. Н.Н. Гришко НАН Украины.

O.L. Rubtsova, A.V. Klimenko, V.I. Chizhan'kova

M.M. Gryshko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

THE RESULTS OF SHRUB ROSES'
INTRODUCTION IN M.M. GRYSHKO NATIONAL
BOTANICAL GARDENS OF THE NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

The results of introduction and principles of exposi-
tion's creation of shrubs roses in M.M. Gryshko
National Botanical Gardens are emphasized.